

MARTÍ DOMÍNGUEZ

Retorn a Penyagolosa

“Ja no farà fred, les violes han florit” em diu una pastora del mas de Monfort. En efecte, la bella *Viola alba* entapissa els peus d’una carrasca. Al costat, un feix de llenya tallada recorda els dies passats, gèlids i rúfols: l’alzina n’és el millor combustible, i els pagesos l’estimen, la seua presència vora el mas és tranquil·litzadora, aconhortadora, perquè “mai no es sap el que temps voldrà”. Aquest hivern al Penyagolosa han viscut nits de 15 graus sota zero, nits intempestives i eixorques, i ara, quan al pla ensolellat broten les primeres violes, la neu ha quedat ben llunyana.

Em corprèn aquesta visió materialista del món rural. “No tallarà aquesta carrasca”, li pregunte ara a un masover, assenyalant un bellíssim arbre vora el seu mas. “Si no el necessite, no”, em contesta eixut i malcarat. I, és clar, en aquelles terres asprives les referències són unes altres, que ben poc tenen a veure amb la nostra visió urbana de la vida. Al masover, aquella carrasca –per dir-ho així, ras i curt– li pot salvar la vida. I això és potser el que més ens costa de pair. Aquesta fantàstica traslació al llarg del temps: les dues hores de carretera que ens separen de la

ciutat, el centenar i escaig de quilòmetres, ben poc tenen a veure amb la distància que ens diferencia en la percepció última de les coses.

Ho constata Joan Garí, en un passatge del seu suggerent i ric dietari “Les hores fecundes” (ed. Bromera). Garí cada any realitza una marxa a peu des de Vilafranca fins al Penyagolosa, i fa nit al llogaret de la Verge de l’Estrella, vora el riu Montlleó. És un poble fantasma, escruixidor, que va ser abandonat després de morir unes quantes famílies en una inesperada riuada. Al centre de la plaça creix una bella morera, que com indica una placa va ser plantada pel mestre i els seus alumnes als anys trenta: “Mentre el silenci del lloc ens acarona com el corrent d’un riu mort –escriu Joan Garí–, pense en la fotografia probable que s’amaga rere aquesta llegenda. Una d’aquestes imatges d’una colla de monyicots amb el cap pelat al costat del seu mestre [...]. No sé què fou d’aquells que plantaren l’arbre, quants n’han sobreviscut. Però al poble, en tot cas, ja no hi viu ningú, tret dels seus guardians. L’ombra de la morera gemega tènueament. De sobte, creuries sentir les veus somortes dels qui la van plantar sobre la plaça empedrada, a la vora del riu definitivament

dòcil, sota l’advocació de la verge de l’Estrella, en el seu santuari. Amb el silenci de la barrancada agrenca, reprenem la nostra marxa.”

El retorn al Penyagolosa és una mica això, un retorn al silenci. A un silenci acaroador, però alhora inquietant, agrenc. Les masies, pures baluernes, assolades pel pas del temps, romanen en aquest silenci àton, il·luminades per una llum groga i càlida, bellíssima. Els bancals, que escalonen la muntanya, ens parlen de quan eren poblats per masovers enfeïnats, i també, com diu Garí, de sobte creuries sentir les veus del traginer amb el matxo o del llaurador en la sega. És un silenci una mica dramàtic, un silenci en el qual es congrien les tragèdies humanes. Un silenci que nosaltres, homes de ciutat, no acabem de copsar perquè no sabem interpretar res, perquè no tenim els sentits avesats. Al capdavall, per a nosaltres, la flor de la viola significa ben poca cosa. Tan sols hi descobrim un valor estètic, perquè mai no hem passat fred. Un fred escruixidor, encastat en els ossos.

